

JÓ SZERENCSET

MŰSZAKI, Bányászati és Kohászati HETI SZAKLAP.

III. évfolyam.

9. szám.

1909. november 28.

Szerkeszti:

LITSCHAUER LAJOS

kir. bányatanácsos.

Szerkesztőség és

Telefon:

o kiadóhivatal:

Szerk.: 4.

Selmeczbánya

Kiadóhiv.: 5.

Nyomda: 29.

Megjelenik minden vasárnap.

Előfizetési ára: egy évre 12 K.

Az előfizetés megkönnyítésére havi 1 K
észeteket is elfogadunk. A megrendelésre
vonatkozó aláírások egy évre kötelezők.

TARTALOM: A földkéreg ásvány-
kincsei és azok ér-
téke. — A Drakewell. — Tudomány-Gya-
korlat. A Baum H. rendszerű réselőgé-
p szerkezete és üzemé. — Szemle. Bányamivétel.
— Kőszén- és érc-lőkészítés. — Vaskohászat. —
Kémlesztet. — Műhelygyakorlat. — Gépészet. —
Elektrotechnika. — Vegyesek (2 rajzzal.) **Közgazda-
ság.** — Közgazdasági hírek. — Közgyűlések. —
Mértegek. — Piaci hírek. — Statisztika. — **Hírek.**
Személyi hírek. — Híradások. — Bányászegyesüle-
tek. — Főiskolai lőrökből. — Társadalmi hírek. —
Vegyes hírek. — Hírek a külföldről. — Munkás-
ügyek. — Balesetek. — Irodalom. Megjelent köny-
vek. — Lapszemle.

A közlemények csakis a forrás megjelölésével vehetők át.

A földkéreg ásvány-kincsei és azok értéke.

— Irta *Neubauer Ferencz* m. kir. ministeri tanácsos, bányagazgató. —

(Eredeti közlemény a «Jó Szerencsét» számára.)

(Folytatás a 143. oldalhoz.)

Az ásványkincsek értékének megállapításához előfeltétel a terme-
lés mennyiségének ismerete.

A *kőszéntermelés* rövid idő alatt bámulatos fejlődést tüntet fel.

Angolország, mely elsőnek becsülte meg a kőszén értékét, a XVIII. század elején 2·5 millió tonna szenet termelt, a XIX. század végén már 200 millió tonna széntermeléssel szerepelt a világpiaczen. Franciaország, amely 1887-ben 0·2 millió tonnát termelt, 1900-ban 30 millió tonna termelést mutatott ki. Magyarország-Ausztriában, ahol a statisztika eddig összefoglaltan mutatta ki a termelés adatait, 1819-ben csak 0·14 millió tonnát, ezelőtt 10 évvel azonban már 40 millió t. szenet termeltek. Az északamerikai Egyesült államok 1830-ban 1·3 millió, a XX. század elején 200 millió tonna széntermeléssel szerepeltek a statisztikában. Németország 1860-ban 12·3 millió tonnát, a XIX-ik század végén 100 millió tonna szenet produkált. Oroszország is 10 millió tonna kőszént termelt 1900-ban.

A termelés emelkedése tehát általános, aminek okát a kézimunkának a gépek által való kiszorítása, a vasútak és a gőzhajózás fejlődése, a vasgyártás emelkedése és a kőszénnel való kályhafűtés általánosítása adják meg.

A növekedés óriási és a folyó évben már kereken 1000 millió tonnára becsülhető a kőszéntermelés, amely a XIX. század elején alig

volt valamivel több 12 millió tonnánál. Jelenleg évenként legalább 20—25 millió tonnával emelkedik a kőszén termelése.

Termelés tekintetében első helyen Anglia, második helyen az Unió, harmadik helyen Németország áll. (Magyarország széntermelése 1907. évben 7,5 millió tonna volt.)

Vasat minden korban és mindenhol termeltek, nagy iparrá azonban csak a civilizált államokban és a XIX. században emelkedett, amidőn a finomításhoz ásványi tüzelőt kezdtek használni, miután a gőzgép feltalálva lett, midőn a vasútak a nyers anyagok egymáshoz való közelítését megkönnyítették. Rendkívül magasra emelkedett azonban a Bessemer- és Martin-féle folyamatok feltalálásával és midőn a Thomas-Gilchrist-féle eljárás segítségével sikerült foszfor-tartalmu nyersvasat is előnyösen feldolgozni.

Leginkább az utolsó hatvan esztendőben fejlődött a nyersvas termelése.

A legfontosabb vasgyártmányok a nyersvas közvetítésével készülnek, miért a nyersvas statisztikája a vasgyártás összességének legjobb képét nyújtja úgy, hogy a nyersvas-termelés, vagy méginkább a nyersvas-fogyasztás az ipari munkásság, sőt az ipari kultúra fokmérőjének fogadható el.

Angolországban 1750-ben 10 millió, 1800-ben 8000 millió kilogr. nyersvasat állítottak elő. Az Egyesült-államokban 1810-ben 54 millió, 1898-ban 12000 millió kg. volt a termelt nyersvas mennyisége.

Poroszországban 1829-ben 46 millió. 1890-ben 3300 millió kgr. nyersvasat termeltek.

1819—1828-ban Austria-Magyarországon évenként 73 millió kgt; egyedül Magyarországon 1903-ban 400 millió kgot gyártottak.

Franciaország nyersvas-termelése növekedett 112 millió kg.-tól 1819. évben. 2000 millió kgr.-ra 1890-ben; Belgiumé 60 millió kgr. ról 1830-ban. 800 millió kgr.-ra 1890-ben. 1840-től 1895-ig a nyersvas-termelés megtízszereződött, 1897-ig a 12 szerezre emelkedett; a világ összes nyersvas-termelése kereken 60 millió tonnára tehető.

A nemes fémeknek, vagyis az aranynak és az ezüstnek világra szóló értéke abban rejlik, hogy pénznek használjuk.

E fémek a termény-gazdaságnak a pénz-gazdaság által való kiszorítása óta mind nagyobb és nagyobb befolyást gyakoroltak az egyes népek gazdasági fejlődésére annyira, hogy egyidőben azon téves hit volt elterjedve, hogy valamely népnek gazdagsága azon arany és ezüst mennyiségétől függ, melynek a birtokában van. Ha ez túlhaladott álláspont is, mégsem ismerhető félre ama roppant fontosság, melylyel a nemes fémek, mint fizető eszköz bírnak és nem tagadható el tőlük az, hogy a gazdasági közlekedésre óriási befolyásuk van.

Ezen oknál fogva az államférfiak mindig figyelemmel kísérték a

nemes-fémek termelési viszonyait, miért ezek termelésére vonatkozólag Amerika felfedezéseig visszamenőleg bő adatokkal rendelkezünk.

Sotbeer 1493-tól 1520-ig az évenkénti *arany*-termelést 5800., az *ezüst*-termelést 47000 kgr. becsüli. Jelenleg már az aranytak több mint százszororát, az ezüstnek 120 szoros mennyiségét termelik.

Legnagyobb volt a szaporodás a múlt század második felében, az 50-es években, azután megcsappant az aranytermelés a 80-as évekig, mintegy 25%-al úgy, hogy már sokan az aranyérték aránytalan emelkedésétől tartani kezdtek. De ezen aggályok elmúltak Délafrika aranytelepeinek felfedezésével és a kohászati technika haladásával úgy, hogy már 1892-ben több aranyat bányásztak mint bármely más évben annakelőtte. Azóta e termelés-számot is már több, mint 150%-al túl haladták.

(Folytatjuk.)

A Drakewell.

(Folytatás a 145. oldalhoz.)

Drake társulata, mely az örökös halasztásokat és lépten nyomon eléggördülő akadályokat megúnta, csak nagyon kis tételekben folyósította az üzem költségeit. Végre minden pénzforrás kiapadt. Drake, megtakarított pénzét is befektette már a vállalatba. Ha két titusvillei polgár nem segíti 600 dollár előleggel, az egész végezett munka kárba veszett volna. Így azonban a fúrómunka tovább folyhatott és a mélység növekedésével a sikerre mutató jelek is szaporodtak.

Ama nevezetes napján a félszázad előtti éveknek, amelyen a fúróluk a 69 (angol) láb mélységet elérte, éppen akkor amikor Smith és fiai a munkát hétfő reggelig félbeszakítani akarták, a fúrószerszám váratlanul 6 (láb) mélységre, valami hasádékba besülyedt. Ily esetek, különösen sós rétegekben elég gyakoriak olyanynyira, hogy az a fúrómestereknek alig okozott meglepetést. Óvatosságból azonban annyit mégis megtettek, hogy a fúrószerszámot a fúrólukból kiemelték. Másnap az öreg Smith, csak azért, hogy a fúrótorny körül történőket ellenőrizze, a fúráshoz ment és nagy meglepetésére azt találta, hogy a kútban folyadék van és a folyadéknak a felszine majdnem a kút kivájáig felér. Kíváncsivá téve, körülnézett oly alkalmas eszköz után, amelylyel a kútban lévő folyadékból meríthessen. Egyebet nem talált egy czinnkifolyócsőnél, amelyet egyik végén bedugaszolt. A kezdetleges merítőedényt, egyszer, kétszer, többször a kútba bocsátotta s mindannyiszor petroleumot merített vele. A hír villámgyorsan terjedt. Smith éjjelen át is ott maradt az ő kútja mellett és szakadatlanul és fáradhatatlanul merített belőle úgy, hogy mikor Drake, hétfőn reggel a fúrásnál megjelent, már három barell petroleumot talált. A szivattyúkat sürgősen felszerelték és néhány órára rá, a kútból naponként már 30

barell olajat termeltek. Hosszú évek problémája meg volt oldva és a petroleum megindulhatott világot hódító körútjára.

Tituszevillében a legmerészebb spekulációláz indult meg. Az előbb igen olcsón kapható mezőségeket, amelyek alatt petroleumot gyanítottak, hallatlan magas árakon vették. Drake nem vásárolt telket és egy talpalatnyi földterületet sem mondhatott a magáénak. Ő maga sem érte fel észszel felfedezésének értékét és megelégedett saját petroleum-kútja termelésével, míg élelmesebb versenyző-társai minden lefoglalható területet lefoglaltak az első fúrás körül úgy, hogy ott nem olajkútak, de egész olajvárosok keletkeztek, mintegy varázs-ütésre. Colonel Drake 1863-ban örökre s csaknem minden vagyon nélkül távozott az olajvidékről, amely másoknak kincseket, neki szegénységet, reménytelenséget és beteges gyengeséget termelt. Hat évre rá Colonel New-York utczáin bolyongott és állást keresett fiai számára. A hiábavaló fáradozás által elkedvetlenítve, csügedten, hazafelé indulóban volt, amikor véletlenül Mr. Martinnal, egy tituszevilléi iparossal találkozott. Mr. Martin látva Drake gondtól barázdált arczát és szomorú sorsáról értesülve, Tituszevillében gyűjtést indított Drake javára, mely igen szép, 4200 dollárnyi, eredménynyel végződött. Később az ország törvényhozó testületét is figyelmeztették a petroleum-ipar megteremtőjének kétségbeejtő sorsára s kieszközölték, hogy Drakének és hősie nevének az ország 1500 dollár évi járadékot szavazott meg. Hét évre rá, november 9-én, küzdelmes élet és hosszú s nehéz betegség után lehúnyta szemét, előbb azonban még megélte, hogy az általa megteremtett petroleum-ipar nemcsak Amerikában, hanem a föld egész kerekiségén sohasem gyanított fejlődésnek és virágzásnak indult.

Igen szép vonása az amerikaiak jellemének, hogy a petroleum-ipar dicsőségét jubiláló nagy ünnepek lázas forgatagában sem feledkeztek meg petroleum-iparuk első rokkantjáról és emlékére, elagott és munkára már képtelen, rokkant fűró mesterek és fűró munkások számára menhelyet alapítottak. (Vége.)

Tudomány-Gyakorlat.

A Baum H. rendszerű réselőgépek szerkezete és üzeme.

Baum H. Clarenthal, Saarbrücken m. 171622. sz. N. B. szabadalma a „Der Bergbau“ 1909. évi 24. számából.

— A szerkeztőség és a szerző engedélyével. —

(Minden jog fentartva.)

(Utánnomás tilos.)

A következőkben leírt „Baum rendszerű“, szabadalommal védett (Clarenthal bei Saarbrücken) réselőgépet egyszerű szerkezet és könnyen való kezelhetőség jellemzik. Miután versenyréselések útján elő-

nyős oldalai többszörösen bebizonyosodtak, a Szaarkerület igen sok bányájába bevezették. A Baum réselő-gép, a nyomott levegővel hajtott űtve működő réselő-gépek sorába tartozik, amely a gép és a feszítő-oszlop kapcsoló részének különleges konstrukciója folytán, az eddig ismeretes réselő-gépektől eltérőleg, nem köríves, hanem trapez-alakú réselő-síkot állít elő; minek az a következése, hogy a szén akadály nélkül való beszakítását hátráltató sarkokat nem hagy a megtámadott szénfalban. A gép egyszeri felállításából kivágható résnek a szélesség-mérete a behatolásnak a mélységével arányosan növekedő lévén, a réselő-sík nagysága lesz ama tényező, amely a Baum-rendszerű réselésnek jövedelmezőségét megállapítja. Nagy előnyére válik a rendszernek az is, hogy a gép felállítása nagyon egyszerűen történhet meg, e mellett igen szilárdan áll, könnyen kezelhető s könnyen mozgatható.

Baum réselő-gépének alkotó-részei:

1. egy lökve működő, nyomott levegővel hajtott fúrógép;
2. egy vezető-szerkezet;
3. két csavaros feszítő oszlop és
4. a réselő-szerszámok.

Fúrógépül, akármely használatos, nyomott levegővel hajtott, lökve működő közetfúró-gép alkalmazható. A fúrógép a kétszeresen vezetett géptartóra van erősítve, mely elülső részén eresztékes, hátsórészén orsószerű vezetővel van a vezetőszerkezetbe mozgathatólag beágyazva.

A vezetőszerkezet a szokásos konstrukcióktól eltérő, s nem vezetőszekektor módjára s úgy van kiképezve, hogy a réselő-fúró körívben mozog, hanem eliptikus és fogazott vezető-vésettől ellátott kettős vezető-karból áll.

Ez anynyiban fontos, amenynyiben vésőmunka közben a gépnek a kezelése szabatosabb és még hosszú fúrórúdákkal is teljes erővel és helyes irányítással lehet dolgozni, vagyis a fúró vésőjét szabatosan határozott helyre s ha kell, ismételten egy azon pontra való behatásra lehet kényszeríteni, minek folytán még a hosszabb rúdnak a nagyobb súlya sincsen ártalmas befolyással a réselő-munka menetére. A gép könnyen, nyugodtan és biztosan dolgozik.

A fúró-gép ágyazására rendelt feszítő-oszlopok csavarorsó-szerűen úgy vannak kiképezve, hogy az orsónak kicsavarásával azokat az egyenes vonal irányában 400—600 mm-rel meg lehet hosszabbítani. A két oszlop láb részéhez, a fejtésben való könnyebb szállíthatásuk végett, csuklós göröndök csatlakoznak, amelyekre talpas kerekek vannak ékelve. A kerekes-göröndöt, réselő-munka közben vissza lehet és vissza kell hajlítani. Az orsónak a kicsavarása, a gép öszszes csavartokjaira ráillő egyetemes csavarkulcs segítségével történik.

A réselő szerszámok: réselő-rúdak és réselő-fejek, illetve fúrókoronák.

(Folytatjuk.)

Szemle.

Bányamívelés.

A bányacsillék gördülő-képességének a vizsgálata. A Schamrok I/II. Zeche-bánya gondnoksága, hogy a csillettolók kifogásainak alaposságát megbízható módon megállapíthassa a felső szállító-akna csatlóhelyének a szintjén »csille-lefűtő-pályát« létesített, amelyen a csillék gördülő-képességét rövid pár pillanat alatt igen könnyen meg lehet állapítani. A csille-lefűtő-pálya, közepén 2 m. hosszúságban szintes és kétoldalt 1:5 eséssel lejtő pályatestből áll, amelyre a megvizsgálandó csilléket bármelyik oldalról fel lehet tolni. Vizsgálat közben a csillét anynyira előre tolják, hogy hátsó kerékpárja még a szintes pályarészen, elülső kerékpárja azonban már a lejtős sínrészen álljon. Indítása lökés nélkül történik meg. Ha a megindított csille a lejtős útvonalon nem fut le, megtisztítják és megkenik s csak azután indítják ismét útnak. Abban az esetben, ha a második kísérlet sem sikerül, javításba kerül a csille. Az üzemre-képes csilléket megfelelő módon megjelölik úgy, hogy e jelekből az utolsó próbajárat idejét megállapítani lehessen. A csillevizsgálatot minden évnegyedben végzik; a 3000 csillének a kipróbálása két napot vesz igénybe. Az első negyedév végén 2455 megvizsgált csille közül százhuszonkettőt javítani kellett. A csillevizsgálatnak eme rendszeresítése nagyon célirányosnak bizonyult. *Br.* (28.)

Köszén- és érczelőkészítés.

Szenet tartalmazó meddőnek ismételt mosása. Brefelden, Saarbrücken mellett, a Méguin Ferencz & Tsa, dillingeni cég másod-mosótelepet létesített, amelyben naponként 20 t, az osztályozó rostákról válogatás útján lekerült és 4 t. szeperációból eredő, de szenet még mindig tartalmazó meddő hulladékot dolgoznak fel. A válogatásból és az ülepítőkből kikerült nyersanyagot, kötörökön, 25 mm. szemnagyságúvá elaprózzák és ülepítőgépre adják fel ismétlődő mosás végett. Naponként átlag 6 t. kazánszenet termelnek így, amelynek hamutartalma sohasem több 25%-nál. A másodülepítőből kikerült meddőt, az iszapolva berakás céljaira jól lehet hasznosítani. *Ig.* (24.)

Vaskohászat.

Vasöntés állandó mintákba. Custer A. E. az *Chem. Eng.* f. é. 10. k. 28. oldalán idevonatkozólag a következő érdekes dolgot közli. A »Taconi Iron Co.« öntőműveiben egynéhány év óta kísérleteznek oly eljárással amelynél a folyós vasat öntött vasból készült állandó mintákba öntik. Az ezen öntőmintákban történő vasöntést, a kemény öntéssel nem szabad összevetni. A vasöntőminták igen vastagfalúak azért, hogy megveteme-

désük és alakjuk megváltozása megakadályoztassék és, hogy a meleget hamarosan elvezessék. Bevonásukra nem rossz hővezetőanyagokat, hanem olajjal kevert grafitport használnak. A hűlés következtében nem képződik fehér-vas; ezt az által érik el, hogy az öntvényt éppen csak megmerevedni hagyják az öntőmintában; megmerevedése után azonban rögtön kiveszik onnét, hogy arra alkalmas helyen, lassan kihűlni hagyják. Főkövetelés, hogy az öntésre kerülő vasnak magas legyen a hőmérséklete. Az ilyen öntvények igen tömöttek és igen szilárdak és hólyagtól mentesek; kémiai tekintetből az öntött-vashoz igen közel állanak, csak kötött szénanyagban való tartalmuk különböző mi a lehűlés időtartamával van okozatos összefüggésben. A kénnek és a foszfornak káros behatása jelentékenyen csökkentve van. Helyesnek tartják, hogy az öntőminták súlya, az öntvény súlyával megegyező legyen. Az öntőminták igen tartósak. *Cr.* (993—1000.)

Kémlészet. | **A Parr-féle módszer pontosságának kérdéséhez.** *Zarda W.* oroszországi antracitok fűtőértékének a meghatározása közben Parr módszere szerint járván el, azt tapasztalta, hogy e mellett a szenet egy esetben sem sikerült tökéletesen elégetnie. Az el nem égett antracitnak a menyinyisége 8·8 és 31·8 mg. között ingadozott, ami 71·3—257·6 Kal. (1·12—3·04%) hibának felel meg. Ezt a hibát a Parr-féle készüléknek az alkalmazásánál tehát feltétlenül számításba kell venni még akkor is, ha nem antracitok, hanem egyéb szénfajok fűtőértékének a laboratóriumban történő meghatározása képezi a teljesítendő munkának a feladatát. *Br.* (26.)

Műhelygyakorlat. | **Eljárás aczél, vas és más fémek lágyítására vagy edzésére.** A kezelendő fémét szorosan elzárt tartányba helyezzük s ebben nyomás alatt álló kén-esőgáz hatásának teszszük ki, mikor is a fém ellenállási képességének növelésére villamos áramot vezetünk keresztül rajta. E művelet közben, a tartányt a fémmel együtt izzó parázs között tartjuk s ezután lassan lehűtjük. — **Eljárás frissen ónozott bádognak tisztítására.** Az ónfürdőből kivett bádognak tisztító hengerpárokon vezetjük keresztül anélkül, hogy az, emezekkel közvetlenül érintkezne. Tisztítószert korpát használunk, amely egyúttal a bádognak a hengerek között való mozgását is elősegeti. *Szb.* (21.)

Gépészet. | **Kísérletek elszigetelőkkel.** *Eberle Chr.* a gyakorlatban használatos és gőzvezetőcsövek burkolása közben bevált izoláló szerek vizsgálatával foglalkozván a következő eredményekhez jutott: A legjobb eredmények üveggyapottal értek el, ame-

lyet kovagur-sinorokkal keverten alkalmaznak. Ilyen csőburkolatokkal ha a csővek telített gőzt vezetnek és a csőkarimák is védve voltak 90·6 %-ig menő hőben való megtakarítást értek el. Az u. n. »Patentgur« is elég jónak bizonyult. E védőszer lényegében, nagyvasolvasztósalaknak örleményéből áll, amelyhez aszbesztrostokat kevernek. A hőben való megtakarítás 89·1 % körül van. A közönséges parafa-kéreggel való izolálások nem bizonyultak igen jóknak; jobban sikerült az izolálás ha régi dugók rétegét, csalányvászonszikkokkal bandázsírozták rá a gőzt-vezető csővekre. A megtakarítás itt is 89·1 % körül volt. Jól bevált a selyem-izolálás is, amelyet a kereskedelemben »Remanit-izolálás« néven ismernek. A Remanit, selyemhulladékokból áll, amelyeket hőtelentálló-képességük fokozása végett 130° C melegben, kénsavgőzök behatásának alávetettek. A hőben való megtakarítás itt is elérte a 89·1 % határát. A közönséges kova-gur-izolálókkal mindössze 82·5 % hőben való megtakarítást lehetett elérni. Valamivel jobb eredményeket értek el az égetett kovagur-kövekkel. (Zft. Bayer. Rev. Ver. 1909. nov. 11—15.) *Cr.* 965—976.

Elektrotechnika.

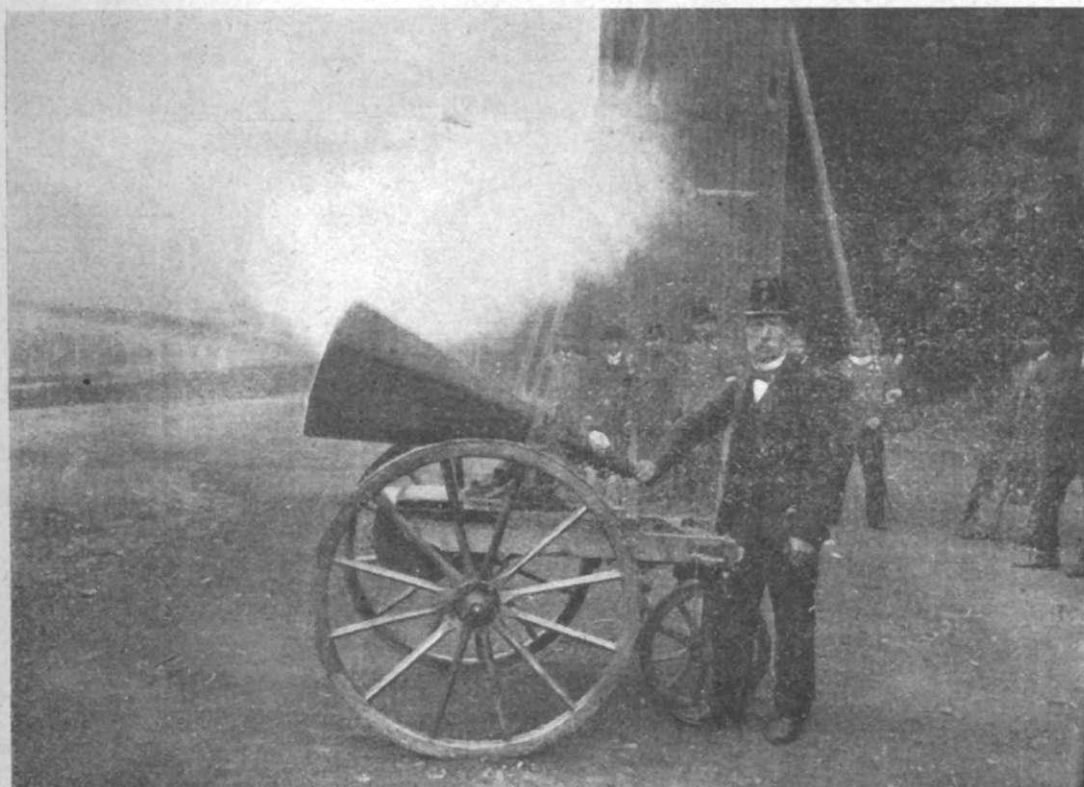
Ivlámpa, korong-alakú szenekkel. Angliában új formájú ivlámpát szerkeztettek, amelynél a fényív két szénkorong között képződik. Ezt a két korongot óramű mozgatja úgy, hogy a köztük átugró fényív a korongok karimáit teljesen egyenletesen emészti fel. Ezen új lámpafaj sok előnye közül különösen érdekes a lámpák igen kis mérete. A 10 Ampères lámpa hosszúsága csak 40 cm. Ez a lámpa alkalmas szenekkel, lángívvel, vagy zárt fényívvel egyaránt használható. Világítási tartamuk egy és ugyanazon szénpárral kétszer akkora, mint a hengerlagú szénrúdakkal ellátott lámpák égéstartama. *Psz.* (32.)

Vegyesek.

Díszlövészeti ágyú. (Szokol Gyula selmeczbányai m. k. külácmester találmánya. Két képpel.) A Szokol-féle díszlövészeti ágyút, feltalálója avval az intenczióval tervezte és szerkeztette meg, hogy a bányászvidékeken, régi hagyományképpen, ma is dívó díszfelvonulások és bányászati jellegű templomi ünnepek alkalmával szokásos díszlövéseket olcsóbban és a kezelő személyzet veszélyeztetése nélkül lehessen leadni. Eddig erre a célra taraczkokat (mozsarakat) használtak, amelyekről általánosan ismeretes dolog, hogy több, gyorsan egymás után leadott lövés után erősen felmelegednek s töltésük megismételésekor szikrát fogva felrobbannak, ami már sok esetben igen súlyos szerencsétlenséget okozott. Az új ágyúnak a kezelése veszedelemmel nem jár, egyszerű, könnyű és gyors. Egy-egy lövéshez 4 dekagramm lövőpor elegendő. Az egy-egy lövéshez megkivánt fojtás (fadugasz), lövőkupak és lövőpor kerükltsége

1. sz. kép. A díszlövészeti ágyú teljesen felszerelve.

2. sz. kép. A díszlövészeti ágyú, leadott lövés után.

mindössze 7 fillér; míg a taraczkoknál minden egyes lövés 35 fillérbe kerül. Az új szerkezet, teljesen felszerelt állapotban 230 kg. súlylyal bír; ára, 24 drb. öntöttacél-töltényhüvelylyel együtt, tehát használatra kész állapotban 360 K. Közelebbi felvilágosítással szívesen szolgál a feltaláló. *Lts.*

Közgazdaság.

Közgazdasági hírek. | **A Szerszám- és Fűrészgyár r.-t.** legközelebb felszámol. A vállalatnak 500.000 K részvénytőke mellett 174890 K volt a vesztesége. A felszámolást az e hónap 30.-ára összehívott rendkívüli közgyűlés fogja kimondani. *Pn.* (274.) — **A káliszindikátus magyarországi irodájának feloszlata.** A nyugateurópai káliszindikátus Budapesten is tartott fenn egy tájékoztató központi irodát. Az irodát a szindikátus december 31.-ével beszünteti. *Us.* (276.)

Közgyűlések. | **A »Banovina« bányaipar r.-t.** folyó évi december hó 8-án délelőtt 10 órakor a vállalat, hivatalos helyiségében (Zágráb, Báró Jelačić-utca 6. sz.) rendkívüli közgyűlést tart. *Tárgy:* Az igazgatóság jelentése s az abban foglalt javaslatok feletti határozat-hozatal. A letétre szánt részvények átvételére jogosultak: a vállalat főpénztára, a Horvát-szlavon országos központi takarékpénztár Zágrábban és az Első magyar iparbank Budapesten. A közgyűlésen csak oly részvényes vehet részt, a ki részvényeit nyolcz nappal előzőleg a vállalat pénztáránál, vagy az igazgatóság által meghatározott más helyen letétbe helyezi és a névre kiállított letéti jegyet felmutatja. Tíz részvény egy szavazatra jogosít. *Bp. Kzl.* (267.)

Mérlegek. | **A Fémárugyár r.-t.** most tette közzé 1909. április 30-án zárt első mérlegét, mely szerint 330.000 K volt a bruttó jövedelem, miből anyagokért és munkabérekre 195.810, általános költségekre 116.265, alapítási költségekre 251 K-t fordítottak úgy, hogy a *tiszta nyereség 18.575 K*, ami a 200.000 K részvénytőke 9,28 %-os kamatozásának felel meg. Az igazgatóság javasolni fogja, hogy ebből a rendes tartalékalapra 1000 K-t értékcsökkenésre 5000 K-t fordítsanak és 6%-os osztalékot fizessenek. Az igazgatóság jelentése szerint a vállalat a jubileumi katonai érdemkeresztek Magyarországra eső hányadának legnagyobb részét állította elő és azonkívül jelentékeny szállításokat vállalt a szárazföldi és tengeri haderő, valamint az államvasutak számára. *Mk.* (47.)

Piaczi hírek. | **FÉMPIACZ. Fémek.** Az elmúlt heti üzletmenet igen élénknek mondható. A külföldi fémtőzsdéken mindenütt nagy vételkedv volt észlelhető, mi az áralakulásra

kedvező hatással volt. *Rézben* igen nagy volt az érdeklődés, éppen úgy, mint *ónban*, míg *ólomban* és *aluminiumban* csak a legkisebb szükséglet kielégítésére irányuló fedezések történtek. *Horganylemezekben* a kötések ideje megkezdődött és már a jövő évi szükségletet fedezték. A nagy kereslet áremelkedést is okozott és pedig a külföldi művek $\frac{1}{2}$ koronával emelték a horganylemez árát. A művek általában jól elvannak foglalva és ezért fiksz áron kötéseket nem akarnak elfogadni, legalább nagyobb mennyiségekre nem *Mk.* (47.) — **Réz-tröszt.** Néhány nap óta a rézpiacz egy hír hatása alatt áll, mely szerint egy nagy réz-tröszt van alakulóban a termelés korlátozása és az árak felhajtása céljából. Erre nézve egy érdekelt bécsi cég a következőket közli: Tény, hogy Amerikában az Amalgamated Copper Co. tárgyalásokat folytat más rézművekkel az amerikai réztermelő vállalatok egyesülése végett. A tröszt létrejötté azonban még nincs biztosítva, azonban nem tekinthető kizártnak, hogy már legközelebb a tröszt megalakulásáról kapunk hírt. A tröszt részvénytőkéjének magasságáról különböző hírek szárnyalnak, melyek megegyeznek abban, hogy a részvénytőke igen nagy lesz s a tröszt a világ legnagyobb trösztjei közé fog tartozni. A tröszt célja első sorban a termelés korlátozása lesz, mely egy év óta nagyarányú túltermelést mutat. A rézművek raktáraiban felhalmozott készleteket a tröszt zár alá helyezi s fokozatosan bocsátja a piacra, mely esetben a mai 60 f. sterling ár emelkedése azonnal be fog következni. *Mk.* (47.) — **A rézárak emelése.** Bécsből jelentik: Az egyesület osztrák rézhengerlőművek az alapárakat 100 kg.-ként 189 K-ról, 195 K-ra, illetve egyes gyártmányoknál 199 K-ról 205 K-ra emelték. A rézdrót-művek pedig gyártmányaiknál 100 kg.-ként 3 K-ás áremelést állapítottak meg. *Us.* (278). — **Fémárak.** Standard réz: kassza 60 $\frac{1}{4}$, három óra 71. $\frac{3}{8}$, *ón*, kassza 140.—, három óra 152.—, *ólom* 13 $\frac{1}{8}$, *horgany* 23 $\frac{1}{8}$ font, angol tonnánként. *Belföldi jegyzések:* réz 150.—, *ón* 353.—, *horgany* 51.—, *ólom* 40.50, *horganylemez* 82.50 K, 100 kg.-onkint. *Mk.* (47.) Részletesebbek a következő adatok: A fémpiaczon legutóbb jegyzett árak 100 kg.-ként helyben, a rakótárban készfízetés mellett 2% skontóval: finom *vörösréz* öntési czélokra 166 K, *ócska* tűzszekrény-réz öntési czélokra 158 K, *bárányón* 99.5%-os 350 K, *horgany* Hohenlohe bányatermék 64 K, *horgany* átöntött minőség I. H. jelű 54.50 K, *ólom* selmeczi, vagy nagybányai 42.50 K, *ólom* kereskedelmi minőség 40 K, *antimon*-regulus 70 K. *Bp.* (276.) — **VASPIACZ.** A vaspiacon még mindig majdnem teljes üzlettelenség uralkodik. A nagyobb fogyasztási cikkek közül egyedül a *vasgerendák* iránt mutatkozik érdeklődés, míg a többi áruk egészen elvannak hanyagolva. A kisebb vasárak forgalma sem kielégítő és az egész szakmában általános a panasz a rossz üzletmenet miatt, ami kihat az inkaszszóra is. A vasművek legutóbbi bécsi kartelülésén felmerült az a terv, hogy ámbár a mostani árak már nagyon alacsonyak és nem ármérséklések, hanem az árak emelése volna megokolva. a január 1-én életbelépő magasabb fuvardíjtételeket ne hárítsák át a vevőkre. A magyar vasművek ebben a kereskedőkkel szemben való előzékenységet látják és ezért hajlandók a tervet magukévá tenni, de osztrák részről hevesen ellenzik. Véglges döntés még nem történt. Egyelőre az új tarifák figyelembevételével újra kalkulálják a relációs árakat és azután fognak határozni. *Mk.* (47.) — **Az amerikai vaspiachról.** Newyorkból táviratozzák november 18-iki kelettel. Az Iron Age szaklap írja: A

nyersvaspiacon a nyugodtabb irány jobban észrevehető volt, míg kész gyártmányokból sokrendbeli áremelkedés mellett, mint eddig, úgy most is élénk volt az üzlet. Szemmel-látható azonban a törekvés arra, hogy az ár további emelkedését megakadályozzák. Rúdvasat 1·45, lemez- és forma-vasat 1·50 dolláros alapon árultak. Korábbi szállítványok után, prémiumokat engedélyeznek. A jövő évi szállításra vásárolt sín mennyiségét eddig 1500000 tonnára teszik. A drótpiacz élénk, félgyártmány jövő évi szállítással magasabban jegyez. Hír szerint déli öntöttvasból ismét történt eladás 14 és fél dolláros alapon. A keleten lévő gyárak bázisos vasat 18·60, illetve 18·50 dolláros alapon vásároltak 1910 első felében leendő szállításra. *Pn.* (274.) — **A finom lemezek drágulása.** A magyar és osztrák vasművek elhatározták, hogy a finom lemezek alapárát minden relációban 100 kg. kén 50 fillérrel fölemelik. A többi cikkek árai egvelőre változatlanok maradtak. *Mk.* (47.) — **A vasipar helyzetéhez.** A »Magyar, Vas- és Gépujság« hiteles forrásból arról értesült, hogy vasgyáraink a rúdvas gyártása terén igen gyengén vannak foglalkoztatva s, hogy a rúdvasra vonatkozó megrendelések igen gyéren érkeznek. *Um.* (32). — **SZENPIACZ. A szénpiaczról.** A *felső-sziléziai szénpiac* helyzete a lefolyt héten alig változott. A megrendelés valamivel élénkebb volt ugyan, de ez az időjárással van összefüggésben. Porszén üzlete valamivel javult ugyan, azonban alig észrevehetően. Abban, hogy az üzlet tavaszra javulni fog, az őszes gyárak egyetértenek s így a szénpiac helyzete is javulni fog. Kokszi irányba változatlanul szilárd s a felsősziléziai kokszolóművek január 1-től kezdve az eddig érvényes árat emelni fogják. Kovácsszén kereslete kielégítő. Az *osztrau-dobraui* bányáknak elég a megrendelésük és eddig nem kellett csökkenteniök a termelést, sőt a kokszi termelése még emelkedik is. Deczemberi szállításra nagyobb számban érkeznek a megrendelések, a minek okát, a szállítás drágulásának adják meg. A felsőszilézia szénbányák napi állagtermelése 8400 kocsi, míg ez év elején a 10000 kocsit is meghaladta. *Bp.* (278). **PETROLEUMPIACZ. Petróleum-árak.** A Magyar petróleumipar r.-t. gyártmányai a következő árban jegyeztetnek: Császárolaj 38.—, egykereszt-jegyű petróleum 31.—, háromkereszt-jegyű petróleum 20.—, kétkereszt-jegyű petróleum 27·50 K, tiszta súlyu 100 kg.-ként ingyen hordóval, tiszta göngysúly, Budapest-Ferenczváros állomásra állítva, vagy budapesti gyárában átvéve. A budapesti ásványolajgyár árjegyzései a következők: Napjegyű (Standard) petróleum 27.— B. B. C. (vitztiszta) petróleum 28.—. Nobel-petróleum 31.—, császárolaj 37.— K hordóval együtt. *Mk.* (47). *Hesz Izidor és társa* jelentése szerint a jegyzések a következők: Standard-petróleum 27 K, 2 kereszt (nap) petróleum 27 K, 3 kereszt (abc) petróleum 28 K, 1 kereszt (3 rózsa) petróleum 30 K. Amerikai császárolaj ottani finomítás 62 K. Belföldi császárolaj 40 K. Az árak 100 kilogramonként, készpénzfizetés mellett 20 százalék göngysulllyal, az itteni vasúthoz szállítva értendő. Karbolineum I. rendű 15 K, karbolineum II. rendű 13 K. Baku gépolaj (oroszi) 48 K, Oliva gépolaj I. rendű 96 K, Oliva gépolaj II. rendű 80 K. Sűrített gépkenőcs I. rendű 68 K. Sűrített gépkenőcs II. rendű 54 K. Benzin közönséges 38 K. Benzin szagtalan 50 K. Ligroin 80 K. *Bp.* (276).

Statisztika.

Angol szén. Két esztendő előtt, amikor az egész világon, főleg Magyarországon, nagy volt a szénhiány, erős szerepet játszott nálunk az angol szén. Éppen ezért nem lesz érdektelen, ha az angolországi széntelepekről egy-két fölvilágosítással ssolgálunk. Anglia a legrégebb ipari állam s így az idők folyamán széntelepein már hatalmas réceket vágott. Mint széntermelő országot Nagybritanniát az Egyesült-Államok már rég leverték. Amerika, Kína kivételével, nemcsak a világ legnagyobb kiterjedésű széntelepeivel bír, hanem aránylag a szénkincseiből még igen keveset is használt föl. Már a mult század végén a széntermelő országok közt az első helyet foglalta el, s ma körülbelül egy harmaddal több szenet szolgáltat, mint Anglia, mely szénvagyonát illetőleg az 1901—1905. években egy egyenest ezen célra kirendelt állami bizottsággal igen pontos fölvételt eszkeztetett. E bizottság becslése szerint a szénvagyon még mintegy 600 évre elegendő lesz. A jelentés azonban hozzáfűzi, hogy a szén nem mind első-rendű s, hogy egy bizonyos része nehéz hozzáférhetősége következtében a rendes árak mellett nem lesz felszínre hozható, tekintetbe veendő továbbá, hogy a szénfogyasztás is óriási mértékben növekedett, amennyiben a fogyasztás az 1908. évben 269 millió tonnára emelkedett az 1905. év 236 millió tonnájával szemben. Ezzel természetesen karöltve jár az árak erős emelkedése is, ami a külföldi szénnel szemben való versenyképességének növekvő jelentőséget kölcsönöz. Nagybritannia összes szénvagyon 140 milliárd tonnára becsülhető, Németország szénkészlete 150, Franciaországé 17 és Belgiumé 16 milliárdra tehető. 1905-től 1907-ig a fogyasztás emelkedett: Angliában 236 millió tonnáról 268 millió tonnára; Németországban 119-ről 141-re, Franciaországban 35-ről 36-ra, Belgiumban 21 $\frac{1}{2}$ -ről 23 millió tonnára. Ilyenképpen Németország szénkészlete ez idő szerint egyenlőnek tekinthető Anglia szénkészletével, mert Németország 10 millió tonna többlete az angol gőz- és légszeszszén jobb minősége által kiegyenlítődik. Az ország lakosságát tekintve, Anglia fejenkint 6 tonnát termel, Belgium 3 $\frac{1}{2}$ tonnát, Németország 2 $\frac{1}{4}$ tonnát és Franciaország alig 1 tonnát, mert ott a lakásokban többnyire fával fűtenek. *Pn.* (268). —

A porosz kincstári bányászat 1908. évi eredménye azt mutatja, hogy maga a porosz kincstár több mint hétszer akkora értékű bányaterméket hoz évente felszínre, mint hazánk összes kincstári és magánbányája együttvéve. Az 1908. évi ásványtermelés értéke 257,193.983 márka és csak maga a kőszénbányászat 212 025.366 márka eredményt mutat fel. Az emelkedés az előző évhez képest 6.5%-ot tett, ami nagyrészt a magas szénáraknak köszönhető. Mert Németország ipari körében állandó a panasz, hogy a kincstári bányaművek a szénárakat megokolatlanul magasán tartják. Ugyanezt a viszonyt találjuk a vasbányászat terén is, ahol a termelt vasércz mennyisége 0.98 százalékkal emelkedett, míg az ártöbblet következtében a bevétel 15.6 százalékkal magasabb. A termelés mennyisége emelkedett a sóműveknél is, de már a káliművek termelése csökkent és ezzel együtt ez a bevétel is. És dacára a folyton emelkedő bevételnek, a tiszta nyereség nagy visszaesést mutat, az előző évhez képest a tiszta nyereség majdnem 13 millió márkával kevesebb. *Pn.* (275). —

A Harkort-féle bányaművek és kémiai gyárak r.-t. (Harkortsche Bergwerke und Chemische Fabriken zu Schwelm und Harkorten A. G.) erdélyi aranyérczbányaműve-

iben a f. év. október hónap alatt 122·824 g aranyat termeltek. A szeptember hónap aranytermelése 121.567 g-al, a múlt év október havi aranytermelése 146·658 g-al van kimutatva. Az 1908. év július hó 1-től, 1909. október hó végeig termeltek összesen 476.890 g aranyat. A múlt év megfelelő időszakában az aranytermelés 594·200 g volt. *Mh.* (22).

Hírek.

Személyi hírek.

KITÜNTETÉSEK. Ő császári és apostoli királyi fel-
sége 1909. évi november 7-én Bécsben kelt legfelső
elhatározásával **Farbaky István** nyugalmazott főbányatanácsosnak, az Orsz. Magy.
Bányászati és Kohászati Egyesület ügyvivő alelnökének, a hazai bányakohóipar és
a közügyek terén szerzett érdemei elismeréséül, a ministeri tanácsosi címet díj-
mentesen adományozta. *Bp. Kzl.* (267.) — **MINISTERI KÖSZÖNET.** A m. kir.
vallás- és közoktatásügyi minister köszönetét nyilvánította a **Felsőmagyarországi**
bánya- és kohómű részvénytársaságnak, a mely a nagyalmási állami elemi
iskola három tantermét 1000 kortékú bútorral látta el. *Bp. Kzl.* (265). — **HALÁ-**
LOZÁS. **Winásch Lajos** nyug. m. kir. bányafelőr nov. 18-án Selmezbányán
meghalt.

Híradások.

Villámos üzem a petrozsényi kincstári köszén-
bányákban. A m. kir. köszénbányák központi
igazgatósága a petrozsényi kincstári köszénbányák részére nagyszabású
villámos telepet létesít, amelyen két darab, egyenként 3700 HP. telje-
sítőményű Zoelly rendszerű gőzturbina és a velők kapcsolt háromfázisú
generátorok lesznek felállítva. A háromfázisú áram feszültsége 5000 V.,
a periodusok száma: 50. A gőz előállítására 8 darab egyenként 265
m². fűtőfelületű Babcock-Wilcox-rendszerű kazán szolgál, önműködő
láncrostély tüzeléssel, 12 atm. üzemnyomásra szerkesztve, s túlhevít-
őkkel ellátva. A központi telep létesítésére a Ganz-féle villamossági
r.-t. kapott megbízást. *Psz.* (32.) — **Új nagyvasolvasztó r.-t.** van ala-
kulóban, amelynek részvényesei budapesti, németországi s belga tőke-
pénzesek és egy nagy budapesti bank lesznek. A részvénytársaság azt
tervezi, hogy Fiumében több nagyméretű nagyvasolvasztót fog építeni.
Tervezetései komolyak, mert a társaság a koncessziót már is kérel-
mezte. Az új nagyvasolvasztó-telepen Boszniából és Spanyolországból
hozott vasérczetek fognak kohósítani. Ismeretes, hogy Triesztben, ugyan-
ily alapon már üzemben van egy nagyvasolvasztó, mely igen jól prosz-
perál. A részvénytársaság székhelye Budapest lesz. Az alaptőke már is
biztosítva van. A tervezet részletei hiányoznak. *Um.* (32.) — **Antimón-**
bányászat Bazinban. *Klima* Lipót nyugalmazott százados szerződést
kötött Bazin város közönségével a város tulajdonában levő antimón-
bányák üzembehelyezése tárgyában. *Mk.* (47.) — **A magyar petroleum-**
források iránt a külföld érdeklődik. A magyar petroleum-források

iránt külföldi szakkörökben élénk érdeklődés jelei mutatkoznak. *Bailly de la Fulaise* Lajos Vince Gábor gróf opezió-jogot szerzett az iza-völgyi és alsófehérmegyei petroleum-forrásokra és ezek hasznosítására; *Société des gisement petrolifères de Hongrie* cég alatt Párisban részvénytársaságot szándékozik alapítani; egyelőre azonban a fúrásokat konzorcium végezi, mely megszerezte az eredetileg a budapesti *Áldor és Társa* cég tulajdonában volt és később *Bruger Ottó* berlingeni (svájczi) lakos birtokába átment *szemelnyei* (erdélyi) petroleum-telepet, ahol a fúrás-munkát szorgalmasan folytatják és állítólag már 800 m. mélységnél tartanak. De belga tőkepénzesek is érdeklődnek a magyar petroleum-források iránt és e célból nemrégiben egy brüsszeli cég képviselője Budapesten is járt. *Mk.* (47.) — **Kolozsvári köszénbánya** r.-t. cég alatt Párisban egy részvénytársaság alakult 1·2 millió frank alaptőkével, mely Kolozsvárott fiókot jegyeztetett be és annak üzleti tőkéjeként 50.000 K-t deponált a Kolozsvári kereskedelmi bank r.-t.-nál. A kolozsvári fiókot *Selényi* Marczel vezeti. Az alapszabályok nem jelölik meg a társaság birtokait, hanem csupán az Erdélyben levő azokra a bányákra utalnak, amelyeket apportként számítottak be az alaptőkébe. *Mk.* (47.) — Közelebbi részletezést l. a Központi Értesítő f. é. 92. számában. *Lts.* — **Kincstári földgáz.** A kolozsmegyei *Kissármás* határában a Bolygó-rét szélén levő mélyfúrásból nagymennyiségű földgáz tódult fel. A kissármási földgázt *dr. Papp* Károly állami geológus fedezte fel, aki 1907. évi mezőszégi kutatásaiban észrevette, hogy a Bánffy-féle Bolygó-rét mocsaraiban pá-ztorgyerek éjjelenként meggyújtják a kiáramló gázt s a halványkékes bolygótűzzel rémitgetik a vidék lakosait. Papp geológus felfedezéséről jelentést tett a pénzügyminisztériumnak s a kissármási Bolygó-réten mélyfúrást javasolt. Wekerle Sándor miniszterelnök mint pénzügyminister el is rendelte a fúrást s 1908. november 26-án *Böhm* Ferencz mérnök vezetésével megkezdték a fúrást a rét szélében, Veszprémy Antal főszolgabíró birtokán. Már a huszadik méterből tetemes gáz csapott fel, ami azután a kétszáz méter mélységben olyan erejűvé fokozódott, hogy ökölnyi kavicsokat dobott fel a magasba. Egy ízben a gőzgép szikrájától a gáz lángra is lobbant s az egész fúró-tornyot elhamvasztotta. Csak nagy bajjal tudták a fúrást tovább folytatni, de 1909. április 22-én a fúrást beszüntették, mert a 302 méter mélységből olyan erővel tódult fel a methangáz, hogy már a közeli vasuti pályatestet is veszélyeztette. Jelenleg a föld színéről hat méter magasra kiálló csőből szabadon tör ki a gáz, még pedig oly erősen, hogy a cső fölé dobott deszkadarabokat pehelyszerű foszlányokká tépi szél. Süvítése tíz kilométernyire elhalatlatszik. A csőből *Pfeiffer* Ignác műegyetemi tanár mérései szerint másodpercenként két köbméter gáz tódul ki, ami húszezer lóerőt képvisel s ideális tisztaságú methangáz, amelyben alig fél százalék az ide-

gen, nitrogéntartalma anyag. A ritka természeti tüneményt, már számos hazai és külföldi szaktudós megvizsgálta; nemrégiben ott jártak *Lóczy Lajos*, *Cholnoky Jenő* egyetemi tanárok, *Pfeiffer Ignác* műegyetemi tanár, *Schmidt Károly* bázeli geológus-tanár, *Szontagh Tamás* földtani intézeti aligazgató, *Pazár István* gépészmérnök. A múlt héten a pénzügyminisztérium megbízásából *dr. Böckh Hugó*, *Schelle Róbert* és *Hermann Miksa* selmeczbányai főiskolai tanárok vizsgálták meg a gázkutat és megállapították, hogy a kiömlő gáz nyomása száz atmoszférán felül van. A bizottság véleménye szerint a gáz elfogyásától nem kell félni, mert ha évtizedek múltán a gáz nyomása csökkenne is, a szomszédos báró Bánffy-féle Bolygó-réten újabb furással mindig lehet tetemes gázt feltárni. Minthogy a gáz jogilag a földtulajdon tartozéka, azért a pénzügyminisztérium a szakértők javaslatára a gázkút kihasználásának jogát megvette *Veszprémy Antal* birtokostól százezer koronáért. A gáz felhasználásának joga tehát most már a magyar kincstáré, amely a Mezőség felvirágoztatása érdekében nagyszabású központi villámos művet kíván itt létesíteni. A Mezőség községei most már reménykedve várják a mű létesítését. *Pn* (272).

Bányászegyesületek. | **Az Országos Magyar Bányászati és Kohászati Egyesület** igazgató

tanácsa legutóbb tartott ülésén, Gálócsy Árpád titkár a tagjelentkezésekről tett jelentést, majd bemutatta a Gyáriparosok Országos Szövetségének átiratát, amely az egyesületet a Turinban rendezendő nemzetközi kiállítás megbeszélésére meghívta. Az ülés több konkrét esetből kifolyólag tárgyalta azt a sérelmes állapotot, hogy a közigazgatási hatóságok a vallás- és közoktatásügyi minister rendeletére való hivatkozással a bányamérnöki oklevél birtokosait nem fogadják el hivatalos beadványok szerkesztőiül. Elhatározták, hogy illetékes helyen a rendelet megváltoztatását fogják kérni. Bejelentették, hogy az aranylopás megakadályozása ügyében értekezletre hívták meg az egyesületet. Az ülésen felmerült az az eszme, hogy az 1911. évit követő nemzetközi bányász-kongresszust Budapesten tartsák meg 1915-ben. Az igazgatótanács megindítja az illetékes tényezőkkel a tárgyalásokat. *Us.* (274.) — Ugyanezen egyesület **Borsód-Gömöri osztálya** mint már jelentettük f. hó 20-án *Rozsnyón*, díszközgyűlést tartott *Bránszky Vendel* kir. bányatanácsos és *Herman Sándor* bányagondnok negyvenéves szolgálatának megünneplésére. A díszközgyűlésen és az ezt követő társas vacsorán igen sokan vettek részt. Részletes tudósításunkat a legközelebbi számban hozzuk. *Lts.* — Ezen egyesület **Selmecz-Bélabánya-vidéki osztálya**, f. hó 20-án tartotta évnegyedes ülését, a melyen a nagy számmal megjelent tagokat *Sobó Jenő* kir. főbányatanácsos, osztályelnök üdvözölve, az osztály két illusztris tagjának *Swartz Ottó dr.*, és *Farbaky István* legmagasabb kitüntetését bejelenti, s felhatalmazást kér, hogy az új ministeri tanácsosokat, az osztály nevében üdvözölhesse. A tagbejelentések után, a választmány kiegészítésére kerülván a sor, a Selmeczbányáról eltávozott *Bradofka Frigyes* helyére elnök indítványára *Litschauer Lajos* k. bányatanácsos lett választmányi taggá

megválasztva. A *Mechvardt* emlékre az osztály 25 K-át szavaz meg. A *Cséti* szobor ünnepélyes leleplezését az osztály a főiskolával együtt fogja rendezni s az ünnepély a főiskolai ifjúság belevonásával fog megtörténni. Az ünnepi beszédet *Sobó* Jenő főbányatanácsos fogja megtartani; a leleplezett szobrot pedig a rektor fogja a főiskola nevében átvenni. A leleplezés május hó folyamán lesz. Erről a központ és a Cséti család tagjai értesítve lesznek. A *Tizenkét-apostol bányatársulatnak* az aranylopások meggátlására vonatkozó támogató kérését az ülés tanulmányozás végett kiadja *Réz* Géza főiskolai tanárnak, *Nikl* János k. bányatanácsosnak és *Arkossy* Béla kir. főmérnöknek. A gyűlés után dr. *Vitális* István megtartotta. »A balatoni kecskekörmökről« cím alatt bejelentett előadását. Előadás után a Bogya-féle vendéglő külön helyiségében kedélyes összejövetel volt. *Sz. V.*

Főiskolai körökből.

A selmeczbányai főiskolai zászlóalj e hó 20-án szombaton alakult meg. Az alakuláson jelen volt *Szóke* Aladár m. kir. honvédfőhadnagy a zászlóaljnak katonai vezetője is. A zászlóalj parancsnoka *Balogh* István, századparancsnokok *Vécsey* Ferencz és *Marek* Sándor lettek. *Sh. (47).*

Társadalmi hírek.

Branszky Vendel kir. bányatanácsos ünneplése. Megható módon rótták le a rozsnói m. kir. vaskőbányászat altisztjei és munkásai tiszteletüket és hálájukat *Branszky* Vendel kir. bányatanácsos főfelügyelő iránt a bányászat terén való működésének negyvenedik évfordulója alkalmából, Folyó hó 13-án este gyülekeztek össze a munkások a rozsnói városháza udvarán, ahonnan az altiszti kar vezetése alatt teljes számban vonultak fel égő mécsesekkel a Rákóczi-induló hangjai mellett a jubiláns házához, kit az altiszteknek és munkásoknak e ragaszkodása igen kedvesen érintett. Az üdvözlő beszédre, melyet *Filcsák* János kir. bányafelőr a jubiláló főnökhöz intézett, meghatóttan válaszolt s azon ígéretének adott kifejezést, hogy mint eddig, úgy ezentúl is szívéen fogja viselni alattvalóinak sorsát. Májd átvette a neki átnyújtott ajándékot, egy gyönyörű virágcsokrot s az őt ünneplő altiszti karral, *Ocsenás* és *Filcsák* bányafelőrökkel s *Krisztek* Márton irodasegéddelel igen szívesen kezet szorított, és az idősebb munkásokat is külön-külön megszólítva visszavonult. A menet ezután teljes renben a városházára visszatérve széteszlott. A szép látványban nagyszámban gyönyörködött Rozsnó város közönsége. *Vasbányász.* — **ELJEGYZES.** *Bagossy* Béla, a Ganz-féle villamossági r.-t. mérnöke eljegyezte *Masáry* Pál leányát, Rózsikát, Pusztá-Kakason. *Et. (276).*

Vegyes hírek.

Féláru vasuti jegy váltására jogosító arczképes évi igazolványok kiállítására és a már használatban levőknek érvényesítése az 1910. évre. Az állami és törvényhatósági tisztviselők, valamint a községi és körjegyzők és a rendezett tanácsu városok tisztviselői féláru vasuti jegy váltására jogosító arczképes évi igazolványai a jövő 1910-ik évre leendő érvényesítés végett a magyar királyi államvasutak igazgatóságához (Budapest, Andrássy-út 73—75.) már beküldhetők, legkésőbb azonban december hónap 31-eig okvetlenül beküldendők. Azoknak az igényjogosultaknak, kiknek a folyó évben arczképes évi igazolványuk még nem volt, a jövő 1910-ik évre azonban ily igazolványt

maguk részére szerezni kívánnak, az igazolvány kiállítását ugyancsak a fent jelzett időben kell kérelmezniök. Különösen figyelmeztetjük az érdekelteket, hogy az igazolványok érvényesítéseért és az újak kiállításáért járó *egy korona kezelési illeték m. kir. póstabélyegeken rovandó le. A póstabélyegek a betérjesztendő névjegyzékre, vagy kérvényre rayasztandók föl.* Kézpénz vagy okmánybélyeg kezelési illeték fejében el nem fogadtatik. A hivatalok részéről betérjesztendő névjegyzékek az előirt záradékkal és a hivatali pecséttel látandók el. Ez alkalommal a nyugdíjasokat arra is figyelmeztetjük, hogy a folyamodványon a lakhelyükre illetékes közigazgatási hatóság által igazoltatni kötelesek azt, hogy semmiféle díjazott tisztséget vagy fizetéssel járó hivatalt nem viselnek. *Lts.* — **Osztrák százkoronás aranyérmek.** A hivatalos lap f. hó 18-án kiadott száma közli a pénzügyminister hirdetményét az osztrák százkoronás aranyérmekről. A hirdetmény leírja ezt a nagy érmet és közli a rajzát is. Az osztrák kormány 1909. évtől kezdve veret és bocsát forgalomba ilyen száz koronás aranyérmekeket. *Bp.* (264) — **A cherry-i bányakatasztrófa áldozatai hátramaradottainak felsegélyezése.** *Bienert* miniszterelnök megbízta *Biachi* képviselőt, hogy *gr. Aerenthal* külügyminiszterrel lépjen érintkezésbe a cherry-i bányakatasztrófánál elpusztultak családjainak segélyezésére indítandó akció tárgyában. *Pn.* (274). — **Az amerikai bányakatasztrófa magyar áldozatai.** Beérkezett jelentések szerint a cherry-i bányakatasztrófa háromszáz áldozata között negyvennégy osztrák és *negyven magyar alattvaló* van. *Silvestry* osztrák-magyar konzul, kit a helyszínére rendeltek, a legmelegebb támogatásban részesíti a szerencsétlenül jártak családjait. Három bányafelügyelő november 19-én leszállott a bányába s a második szinten igen sok holttestet talált. *Us.* (275). November 20-án a legutóbb ismételt megkísérelt mentési munkálatok alkalmával halomszámra találtak holt-testeket. Állítólag bizonyossá kezd válni, hogy a bányatársaságot súlyos mulasztás terheli. *Us.* (276). — **Új ágyúgyár Magyarországon.** A napilapok híradásai szerint új ágyúgyárat akar egy tőkepénzesekből álló vállalkozó-csoport Magyarországon létesíteni, s erre a célra 60000 K szubvenziót kér az államtól. — **A Bohacsek Pál-féle budapesti fémöntőcég,** gyártelepét új felszerelésekkel látta el úgy, hogy ezen új berendezkedése révén a legnagyobb dimenziójú bronzöntvényeket is akadály nélkül elfogja készíthetni. — **A Meiszner József féle gépgyári cég** fogaskerekek gyártására rendezkedett be s ezen üzemét már meg is indította. *Um.* (32). — **A Szápári Köszénbánya r.-t.-nél** (Budapest) *Dr. Szivák Imre* igazgatósági tag ebbeli minőségét és cégjegyzési jogosultságát a budapesti törvényszék nov. 3-án 123130 (9608/7). sz. alatt bejegyezte. *Kp.* (91). — **Új gépgyár Budapesten.** A *Dietz* és *Salamon* cég Budapesten (VIII, Dobozi-utca) új gépgyárat és vasöntődét létesített. *Mk.* (47). — **A rimamurány-salgótarjáni vasmű r.-t. vashegy-bányatelepi olvasókörének alapszabályait** a m. kir. belügyminister az 1909. évi 129932. szám alatt láttamozta. *Bp. Kzl.* (265.) — **Veress József m. kir. bányatanácsos Ribnikről való végleges eltávó-zása** alkalmából f. év november hó 21-én reggel $\frac{1}{2}$ 9 órakor az ottani intézői irodában megható beszéd kíséretében búcsúzott el a zuzóműfelügyelőséget vezető segédmérnök úrtól és a zuzóműüzem özszes altiszteitől. *Urban* Vilmos intéző az altisztek nevében sajnálatát fejezte ki a bányatanácsos távozása fölött és megköszönte az altisztek iránt mindenkor tanúsított jóindulatát és kérte, hogy tovább is tartsa meg őket pártfogásában, mire a jelenlevők a távozó bányatanácsost lelkesen megéljeneztek. 11 órakor Veress József bányatanácsos a városi vigadóban társas ebédén megvendégelte az altiszteket, ahol leereszkedő módon kedélyesen töltötte el az ebéd idejét az altisztek körében. A távozonak sok szerencsét kívánunk új állásában.

Hírek a külföldről.

Egy tőkeemelés meghiusítása. Megirtuk, hogy Bilinski osztrák pénzügyminister, a mi nap kijelentette az osztrák parlamentben, hogy semmi szín alatt sem fog beleegyezni Kesztraneck vállalatának, a „*Prager Eisenindustrie-Gesellschaft*”-nak a tőkeemelésébe. Most aztán Kesztraneck úgy akar kifogni Bilinski ellenzésén, hogy a szükséges tőkét egy függőkölcsön alakjában veszi föl, amit az üzemi fölöslegekből fog fedezni. Később ezt a függőkölcsönt elsőbbségi kötvények kibocsátásával fogják fölcserélni. A tőkeemelés visszautasítását különben Kesztraneck vállalata a közigazgatási bírósághoz megfölebbezi. Egyébként Kesztranecknek legutóbb felajánlották a berlini Laurahütte vezérigazgatói állását. *Pn.* (274). — **A Standard Oil Company pöre.** Newyorkban a szövetséges kormány megnyerte a Standard Oil Company ellen indított pörét. A bíróság törvénytelennek jelentette ki a társaságot és elrendelte feloszlását. A Standard Oil Company ellen most kimondott ítélet harmincz nap múltával válik jogerőssé, ha csak felebbezés folytán a legfelsőbb szövetségi bíróság meg nem változtatja. A pört 1906. évi november hónapban indította meg a kormány a New-Yerseyben székelő Standard Oil Company, annak hét hivatalnoká és 70 fiókintézete ellen, azon vád alapján, hogy megállapodásokat létesített, a melyeknek célja az államok közötti kereskedelem korlátozása és az olajkereskedelem monopolizálása volt. A feloszlató ítélet a 70 fiókintézet közül harminczat nem érint. *Et.* (276). — **Canada Steel Corporation** czég alatt 70 millió Dollár alaptőkével új társaság alakult, a mely tulajdonképpen nem egyéb a Dominion Iron Steel Company és a Dominion Coal Company egyesülésénél. *Um.* (32).

Munkásügyek.

MUNKÁSJÓLÉTI INTÉZMÉNYEK. A munkásosztály helyzetének javítására irányuló intézkedések a Német-birodalomban az 1908. év folyamán. (A berlini cs. és kir. főkonzulátus jelentése). A munkásosztály helyzetének a javítása folytonos tárgya volt a törvényalkotásnak. Így a többek között 1908-ban a munkaidőre és a vasárnapi munkaszünetre vonatkozó rendelkezéseket hoztak Poroszországban, Brémában, Hamburgban, Szász Altenburgban. A munkásvédelem terén Poroszországban szabályokat alkottak a felvonó készülékekre vonatkozólag, a kénporral való munkára, villámos erőművek felügyeletére, az ólommérgezésre vonatkozólag és a munkanélküliség eseteire. Württemberg a többi között fölösleges munkásoknak más szakmában való foglalkoztatását illetőleg gondoskodott, Hamburg pedig a magas-építkezéseknél foglalkoztatott munkások védelméről gondoskodott. A munkásbiztosítást illetőleg megemlítendő a betegség esetére való biztosítás kötelezettségének az állami üzemekre és alkalmazottakra való kiterjesztése Szászországban. *Kg.* (46).

Balesetek.

Golen Mihály korompai bányamunkás érczfejtés közben, **közetomlás** folytán súlyosan megsérült. Golen egyik lábán veszedelmes zúzódásokat szenvedett. *Szh.* (47). — Beuthenből híre jön, hogy a Hohenzollern-bányában **bányagázrobbanás** történt. Egy gépészmérnök meghalt, egy munkás súlyosan, egy bányász és két hivatalnok könnyebben megsérült. *Us.* (277). — **A cherryi nagy bányakatasztrófa** alkalmával a bányába szorult munkások közül *sikerült megmenteni hetvennyolczat*. A munkások megmentése nemcsak Cherryben, hanem egész Amerikában nagy örömet kelt. A megmentett bányamunkások borzasztóan lesoványodtak. A mentőmunka rendkívül sok nehézséggel jár és sokszor magukat a mentőket is a legnagyobb veszedelem fenyegette. Amikor egy

életben maradt munkást fölhoztak, megmentője a testvérét ismerte meg benne, aki nyolcz napig volt a bányába bezárva. A megmentekült munkások az aknának egy mélyebben eső részébe menekültek és itt befalazták magukat, hogy így védve legyenek az egész aknát betöltő láng és mérges gáz ellen. Mihelyt fölhozták őket, frissítő szereket nyújtottak nekik, azután kórházba vitték őket, ahol lassankint fölűdültek és azt mondták, hogy már lemondtak megmentésük minden reményéről. Az aknában végtelenül sokat szenvedtek az éhség és szomjuság miatt és már az a víz is elfogyott, amelyet elpusztult társaiktól vettek el. Vajjon az aknában vannak-e még élő emberek, eddig még nem tudták megállapítani, de most, miután hetvennyolcz embert ilyen a csodával határos módon meg tudtak menteni lázas buzgalommal folytatják a mentőmunkát. *A bánya igazgatóságát a legnagyobb szemrehányással illetik s az összes lapok éles támadásokat intéznek ellene, mert az akna megvizsgálásából kitűnt, hogy az igazgatóság a legegyszerűbb intézkedéseket sem tette meg a munkások életének biztosítására.* Az áldozatok száma most, miután hetvennyolcz embert megmenteni sikerült, százhetvenkettőre apadt le. *Pn.* (272).

Irodalom.

Megjelent könyvek. | **Dampfkessel, Dampfmaschinen und andre Wärmekraftmaschinen.** (Gőzkazánok, gőzgépek és egyéb hőerőgépek). Tankönyv technikai intézetek számára. Nyolczadik kiadás. Átdolgozta *Seufert F.* mérnök, vezető tanár, a felsőbb gépépítő iskolán Stettinben. Öt táblamelléklettel és 408. szöveg közötti rajzzal. J. J. Weber kiadása Leipzigben (1909). Ára, kötve 9 mark. — **Die Schmiermittel.** (A kenőszerek, módok a kenőszerek megvizsgálására s érték meghatározására). *Grossmann J.*-től. Második kiadás. — 48 rajzzal. — C. W. Kreidel kiadása Wiesbadenben. Ára kötve 6.50 mark. *Lts.*

Lapszemle. | **A Magyar Mérnök- és Építész-Egylet Heti Értesítője** 1909. évi 42. számának tartalmából, olvasóink figyelmét felhívjuk *Gouth Bela* »**Hammer-Fennel-Tachymeter**« című cikkének első közleményre. Szerző e dolgozatát a M.M. és Ép. Egly. geodéziai szakosztályának f. é. április 1-én tartott ülésén adta elő. — **Köszállítási Értesítő.** A kereskedelemügyi m. kir. minister kiadásában megjelenő »Köszállítási Értesítő«-nek legutóbbi száma árucsoportok szerint 75 (bel- és külföldi) pályázati hirdetést közöl s ezenkívül 275 versenytárgyalási határnapról tartalmaz nyilvántartást »Köszállítási Naptár« című rovatában. A »Versenytárgyalási eredmények« című rovatban 34 versenytárgyalásnak eredményét találjuk. A kereskedelemügyi ministeriumnak ez a hivatalos szaklapja, közszállításokra reflektáló czégeknek nélkülözhetlen forrásmunkájává lett, hetenként egyszer (csütörtökön) jelenik meg. Előfizetési ára egész évre csak 10 (tiz) korona. Közelebbi felvilágosítással a m. kir. Kereskedelmi Muzeumnál, (Budapest, V. Akadémia-u. 3. sz.) a lap kiadóhivatalában szolgálnak.

Műszaki és egyéb nyomtatványok.

(Az árak 100 ívenként értendők.)

I. Építési nyomtatványok.

Rsz.	103.	Előméret	K	3.—
»	94.	Költségvetés (építési) belív	„	3.—
»	95.	„ „ külív	„	3.—
»	199.	D) Munkabérek és anyagárak jegyzéke külív	„	3.—
»	200.	Ugyanaz belív	„	3.—
»	201.	E) Árelemzés (építési) belív	„	3.—
»	202.	„ „ külív	„	3.—
»	203.	Építési gazdálkodási kimutatás	„	3.—
		Némethy, Építési tanácsadó, 2 kötetb.	K	20.—
		Sobó, Középitészet, 2 kötetben	„	32.—

II. Bányamérési nyomtatványok.

»	102.	A bányamérés tökéletes jegyzéke	K	3.—
»	174.	Háromszögoldalok számítása, 2 db egy íven	„	5.—
»	175.	Kompasz mérés jegyzőkönyve	„	3.—
»	176.	Szintezés jegyzőkönyve	„	3.—
»	179.	Szögmérés a sorozati mérés mód szerint, 2 drb egy íven	„	5.—
»	188.	Egyszerű szögmérés	„	5.—

III. Egyéb nyomtatványok.

»	178.	Bérczédula bányamunkások részére, 4 drb egy íven	„	2.—
»	197.	Fizetési nyugta állami tisztviselők részére, 2 drb egy íven	„	3.—

Mint oly töltőtollat, mely aránylag nem nagy ára mellett mégis minden igényt kielégít, igen ajánlhatjuk a

== „Red Dwarf“ töltőtollat. ==

Egyet se adtak vissza — tehát jó! Ára 7 korona.

: : : Kitűnő és tartós könyvkötészeti munkák hivatalok részére. : : :

Richter-, Riefler-, Gisy- és Kern-féle rajzeszközök eredeti gyári áron.

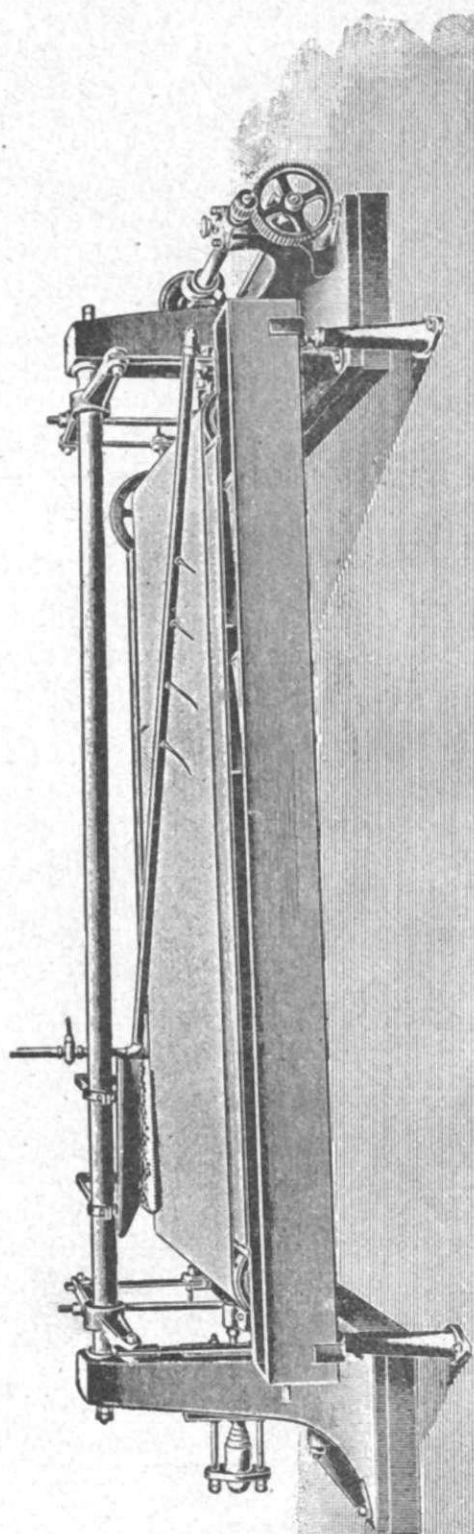
Minden nyelvű szakkönyvek beszerzése ered. bolti áron.

Joerges Ágost özv. és fia

könyv- és papirkereskedése, könyvkiadóhivatala és könyvnyomdája

Selmeczbányán.

Kachelmann Károly és fia gépgyára Vihnye

Érczelőkészítők. — **Zúzóberendezések.** — Legujabb szerkezetű aprítógépek, osztályozószták, mosódobok, ülepítőgépek, szab. **Bartsch-féle kör-lökőszérek,** szab. **Humbold-féle rázószérek.** — **Ponyvászérek** stb. **Aknatornyok** és **aknaberendezések.** — Villamos és gőzhajtású **szállító-gépek.** — Dugattyús és centrifugal **bányaszivattyúk.**

